

CONCEPT NAȚIONAL DE EDUCAȚIE RUTIERĂ

Problema abordată (situația actuală din domeniu)

Siguranța rutieră rămâne o provocare în toată lumea, astfel, la nivel global, pentru anul 2021 au fost estimate 1,19 milioane de decese în traficul rutier; aceasta corespunde unei rate de 15 decese în accidente rutiere la 100.000 de locuitori. Decesele și traumatismele de pe urma tragediilor rutiere sunt o problemă globală majoră pentru sănătate și dezvoltare. Începând cu 2019, accidentele rutiere sunt principalul ucigaș al copiilor și tinerilor cu vârsta cuprinsă între 5 și 29 de ani și sunt a 12-a cauză de deces atunci când sunt luate în considerare toate vârstele. Două treimi din decese au loc în rândul persoanelor de vârstă activă (18-59 de ani), provocând daune uriașe sănătății, sociale și economice în întreaga societate.

Mai mult de jumătate dintre decesele înregistrate sunt în rândul participanților vulnerabili la trafic - pietonilor, motocicliștilor și bicicliștilor. Ocupanții vehiculelor cu 4 roți reprezintă aproape o treime din decese. Ocupanții vehiculelor care transportă mai mult de 10 persoane, vehiculele grele de marfă și alți utilizatori reprezintă o cincime din totalul deceselor. Modurile de micro-mobilitate, cum ar fi trotinetele electrice, reprezintă 3% din decese. Utilizatorii vulnerabili ai drumurilor, cum ar fi pietonii, bicicliștii și motocicliștii, rămân expuși periculos. Aproape 80% din toate drumurile evaluate nu îndeplinesc un rating minim de 3 stele pentru siguranța pietonilor și, pe măsură ce decesele cicliștilor cresc, doar 0,2% din toate drumurile evaluate au piste pentru biciclete. Riscul de deces este de trei ori mai mare în țările cu venituri mici decât în țările cu venituri mari, în ciuda faptului că aceste țări au mai puțin de 1% din totalul vehiculelor motorizate.¹

Dizabilitatea urmare a traumatismelor apărute în rezultatul accidentelor rutiere crește odată cu categoria de vârstă, pe măsură ce copiii devin din ce în ce mai expuși mediului rutier, cu cea mai mare dizabilitate întâlnită în rândul vârstelor 15-19 ani, urmat de vârsta 10-14 ani. Băieții au un număr mai mare de ani trăiți cu dizabilități în comparație cu fetele. La examinarea tipului de utilizator al drumului implicat, cea mai mare rată a dizabilităților este observată în rândul copiilor bicicliști urmați de pietoni, în special în rândul celor cu vârsta cuprinsă între 15-19 ani și în rândul băieților.

Severitatea accidentelor este adesea mai mare în rândul bicicliștilor și pietonilor decât în rândul ocupanților vehiculelor din cauza lipsei de protecție fizică la deplasarea cu bicicleta sau pe jos. Cercetările arată că șansele ca un biciclist sau un pieton să supraviețuiască unui accident cu un vehicul sunt dramatic mai mici atunci când viteza vehiculului depășește 30 km/h. Deși copiii pot suferi totuși

¹ Global Status Report on Road Safety 2023

vătămări grave la viteze mai mici de 30 km/h, Organizația Mondială a Sănătății recomandă viteza de deplasare de 30 km/h sau mai puțin pe străzile unde copiii trăiesc, învață și se joacă, în vederea minimizării riscului de deces, odată ce șoferii au mai multe șanse să oprească la timp.²

Adunarea Generală a ONU a adoptat o rezoluție cu un obiectiv ambițios - de a reduce cu cel puțin 50% numărul de decese provocate de accidentele rutiere până în 2030.

Republica Moldova, la fel, și-a declarat intenția de a reduce cu cel puțin 50% numărul de accidente grave din traficul rutier din 2020 până în 2030. În anul 2019, Republica Moldova s-a clasat pe locul întâi în topul deceselor înregistrate în urma accidentelor rutiere în raport cu un milion de locuitori, în comparație cu țările din Uniunea Europeană. Pentru același an, orașul Chișinău, la fel, se află în fruntea clasamentului: 70 de decese raportate la un milion de locuitori. Deși autoritățile își propun diverse acțiuni și indicatori pentru a scădea numărul de accidente rutiere, acestea sunt realizate doar parțial.³

Riscul minorilor de a fi implicați într-un incident/accident rutier este destul de mare, conform Fig. Nr. 1⁴.

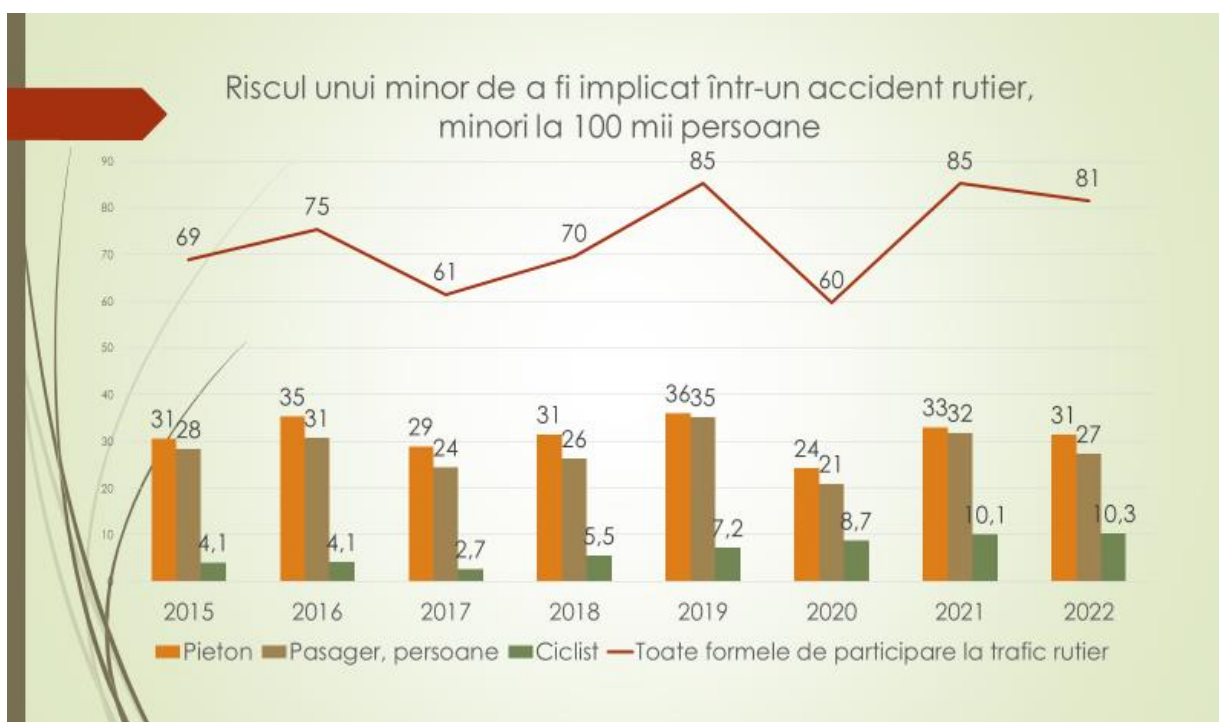

Figura nr. 1

² FIA Foundation, Safe and Green Mobility in a Time of Pandemic: Annual report 2020, FIA Foundation, London, 2020

³ Arnăuț T. De ce trebuie să investim în siguranța rutieră, disponibil: <https://ipre.md/wp-content/uploads/2022/06/Arnaut.pdf>

⁴ <https://ionita.md/2023/08/04/110-analize-economice-cauzele-si-consecintele-accidentelor-rutiere-din-republica-moldova/>

Cele mai vulnerabile persoane, care suferă în accidente rutiere, sunt pietonii. Riscul unui minor de a fi implicat într-un accident rutier, la 100 de mii de persoane: 81 de minori în 2022, 85 în 2021, 60 în 2020, 85 în 2019 și 69 în 2015. E vorba de pietoni, pasageri, cicliști.

Dacă pietonul se află pe carosabil fiind implicat într-un accident, șansa lui să rămână în viață practic este zero; 83% dintre toți pietonii care au ajuns în accident, fiind pe carosabil, au decedat.

Priorități, politici și cadrul juridic existent

Anul 2010 a constituit un debut în sensul elaborării unui proiect de strategie națională menită să reducă mortalitatea provenită din accidentele de circulație, și să creeze un climat de siguranță în rândul participanților la trafic - Strategia națională pentru siguranță rutieră, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1214/2010.

Republica Moldova a semnat rezoluția ONU privind declararea anilor 2011-2020 "Decada acțiunilor în domeniul siguranței rutiere" și și-a asumat responsabilitățile ce decurg din aceasta, printre care și obiectivul de a reduce cu 50% numărul accidentelor până în anul 2020. Astfel, Republica Moldova a început un proces continuu de construcție a întregului sistem de siguranță rutieră, iar în aspectul educației rutiere:

- a) pregătirea programelor sectoriale de educație rutieră în școli;
- b) asigurarea faptului că educația rutieră obligatorie se face în școală pentru copiii de toate vârstele;
- c) educația continuă a profesorilor din școli în domeniul siguranței rutiere;
- d) susținerea educației rutiere extracurriculare pentru părinți și copii;
- e) realizarea de studii de evaluare a eficienței siguranței rutiere în școli.⁵

Totodată, s-a preconizat:

- a) implementarea elementelor de infrastructură de siguranță rutieră (parapete pietonale, refugii pietonale, semafor cu acționare prin buton etc.) în zona instituțiilor școlare;
- b) crearea și implementarea în toate unitățile școlare a patrulelor școlare de circulație conduse de către părinții sau bunicii copiilor care studiază în acele instituții de învățământ;
- c) desfășurarea de concursuri/competiții de siguranță rutieră între unitățile școlare, cu rol stimulatив pentru copii (proiecte-pilot);
- d) crearea unor parcuri de siguranță rutieră, amenajate sub forma unor mini-orășele, cu semne de circulație aferente (proiecte-pilot);

⁵ Strategia națională pentru siguranță rutieră, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1214/2010

e) crearea laboratoarelor mobile de siguranță rutieră dotate cu echipamentele necesare pregătirii și testării cunostințelor copiilor în trafic (proiecte-pilot);

f) distribuirea gratuită în cadrul campaniilor de siguranță rutieră sau în cadrul orelor de siguranță rutieră a unor elemente de avertizare optică în trafic (brățări reflectorizante, veste reflectorizante, ecusoane sau benzi reflectorizante etc.) pe care să le poarte copiii.

Periodic, polițiștii efectuează vizite la grădinițe și școli și oferă lecții de siguranță rutieră în cadrul activităților Direcției de Prevenire a Inspectoratului Național pentru Securitate Publică al Ministerului Afacerilor Interne. Cele mai multe dintre aceste acțiuni sunt susținute de organizații neguvernamentale naționale și internaționale cu asigurarea resurselor, materialelor didactice și echipamentelor necesare. Din păcate, aceste evenimente nu sunt suficiente pentru a acoperi tema siguranței rutiere și pentru a atinge un nivel ridicat de conștientizare și un comportament sigur pe drum în rândul copiilor și tinerilor pe deplin și sistematic.

Semnalizarea zonelor cu viteză maximă de deplasare de 30 km/h este una dintre modalitățile de intervenție care și-a demonstrat eficiența. Adoptarea și aplicarea legislației de setare a limitei maxime de viteză de 30 km/h pe drumurile cu o concentrație mare de pietoni (în special, în preajma școlilor) contribuie la schimbări comportamentale ale șoferilor și la reducerea numărului persoanelor cu traume.⁶

Străzile cu limitele de viteze scăzute, pot reduce substanțial gravitatea traumatismelor urmare a accidentelor rutiere și pot crește ratele de supraviețuire pentru pietonii și bicicliștii copii.

Legislația rutieră este cea mai eficientă doar atunci când este strict și corect aplicată, dar și susținută de activități educaționale.⁷

Ministerului Educației și Cercetării

Realizări:

Ministerul Educației și Cercetării întreprinde în perioada 2011-2023, în scopul realizării obiectivelor Strategiei naționale pentru Siguranță rutieră privind educația rutieră a copiilor/elevilor și adulților (temei: Legea nr. 131/2007 privind siguranța în traficul rutier, art. 10. Competența Ministerului Educației) realizează diverse activități:

⁶ Towner, E., T. Dowswell and S. Jarvis, 'Updating the Evidence: A systematic review of what works in preventing childhood unintentional injuries - Part 1', Inj. Prev., vol. 7, no. 2, 2001, pp. 161-164.

⁷ Sleet, D.A. and K.N. Hopkins, Injury Prevention and Public Health: Practical knowledge, skills and strategies,

Aspen Publishers, Gaithersburg, Md, 1999, p. 416

1. Au fost elaborate actele normative obligatorii pentru organizarea și desfășurarea demersului educațional în învățământul general:

- *Planul-cadru* pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, elaborat anual, care prevede asigurarea protecției vieții și sănătății elevilor în instituțiile de învățământ din țară, inclusiv, în domeniul securității rutiere;

- Curricula disciplinare (ediții actualizate și dezvoltate);

- Curriculumul pentru educație timpurie (cu conținuturi în securitate rutieră), elaborat în 2018.

2. Pentru instruirea elevilor, în scopul formării atitudinilor și deprinderilor de comportament responsabil în caz de situații excepționale (inclusiv, situații privind securitatea rutieră), **începând cu 01 septembrie 2018**, se realizează instruirea elevilor la acest compartiment în toate școlile din Republica Moldova, în cadrul disciplinei Dezvoltare personală (clasele I-XII), **modulul Securitatea personală, în corespundere cu prevederile Curriculumului.**

În contextul dezvoltării la elevi a competențelor transversale/transdisciplinare, *formarea comportamentului responsabil* în caz de situații excepționale se realizează și în baza principiului integrat, prin prisma predării tuturor disciplinelor școlare. Cadrele didactice explorează oportunitățile oferite de curricula la disciplinele Biologie, Fizică, Chimie, Informatică, Educație pentru societate, Educație civică etc. Sugestiile metodologice cu referire la subiect sunt incluse în Reperetele metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplinele respective, actualizate la începutul fiecărui an de studii.

Complementar, dezvoltarea comportamentului responsabil în cadrul traficului rutier se realizează în cadrul **disciplinei opționale „Autovehicule: comportament și siguranță”** (cl. X-XII), Ordinul MEC nr. 653 din 13.07.2020.

3. Pentru **organizarea activității extrașcolare** în domeniul asigurării protecției vieții și sănătății elevilor, Ministerul Educației și Cercetării elaborează anual *Reperetele metodologice privind organizarea și desfășurarea activităților de formare la elevi a comportamentului responsabil în caz de situații excepționale și/sau de risc, inclusiv în cazul traficului rutier*, unde sunt incluse sugestiile metodologice aferente siguranței rutiere cu referire la subiect (în anul de studii 2023 - 2024, cap. I și III).

Astfel, în scopul asigurării eficiente a procesului de formare la elevi a comportamentului responsabil în traficul rutier și în caz de situații excepționale și/sau risc, în *Planul anual de activitate al fiecărei instituții de învățământ* este inclus un compartiment special cu titlul: *Asigurarea protecției vieții și sănătății copiilor (reieșind din prevederile p. 1.7 ale Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024).*

Totodată, Ministerul Educației și Cercetării, în limita competențelor, a elaborat/aprobat/promovat:

- ✓ Sistemul Informațional „Registrul unităților de instruire a conducătorilor de vehicule și al formabililor” (SI RUICVF), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 370/2022.
- ✓ Programe de formare profesională a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile, aprobate prin Ordinul MEC nr. 260/2022;
- ✓ Conducători/conducătoare de motocicletă (categoria/subcategoria A/A1/A2/AM);
- ✓ Conducători/conducătoare auto (categoria/subcategoria B/B1);
- ✓ Conducători/conducătoare de autocamion (categoria/subcategoria C/C1);
- ✓ Conducători/conducătoare de autospeciale (ansambluri de vehicule de categoria/subcategoria CE/C1E; BE);
 - Conducători/conducătoare de autobuz/autocar (categoria/subcategoria D/D1).
- Program de formare profesională a conducătorilor de troleibuz, categoria F, aprobat prin Ordinul MEC nr. 1292/2022.
- Metodologia desfășurării examenului pentru obținerea dreptului de a conduce vehicule și documentarea cu permis de conducere, aprobată prin Ordinul MEC nr. 949/2022.
- Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de formare profesională a conducătorilor de vehicule, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 170/2023.
- Standardul ocupațional Instructor/instructoare conducere auto, aprobat prin Ordinul MIDR nr. 146/2023.
Standardul de calificare Instructor/instructoare conducere auto (în proces de aprobare).
Program de formare profesională Instructor/instructoare conducere auto (în proces de aprobare).
- Completarea cu subiecte de evaluare a Materialului didactic „Întrebări pentru susținerea examenului teoretic în vederea obținerii dreptului de a conduce vehicule”, conform modificărilor Regulamentului circulației rutiere, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 642/2022, Ordinul MEC nr. 1719/2023.
- Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de formare profesională a personalului din domeniul transportului rutier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 170/2023.
- Programul de formare profesională a conducătorilor auto care transportă mărfuri în trafic național și/sau internațional, aprobat prin Ordinul comun MEC/MIDR nr. 1065/126/2023.
- Programul de formare profesională a conducătorilor auto care transportă persoane în trafic național și/sau internațional, aprobat prin Ordinul comun MEC/MIDR nr. 1065/126/2023.
- Programul de formare profesională a conducătorilor auto care transportă persoane (bunuri) în regim de taxi, aprobat prin Ordinul comun MEC/MIDR nr. 1065/126/2023.

Oferte educaționale:

Ministerul Educației și Cercetării susține, *la nivel instituțional, pentru a menține conexiunea firească cu realitatea traficului rutier*, cadrele manageriale care completează oferta educațională prin proiectarea/ organizarea/ realizarea unor activități didactice/manageriale, axate pe diverse modele generative de rezultate care să completeze dimensiunea cognitivă a învățării cu cea afectiv atitudinală și morală din perspectiva siguranței în diverse situații și contexte rutiere.

În acest sens, anual sunt recomandate și organizate diverse activități:

- **Decada Circulației Rutiere (01 - 10 septembrie)**, ca contribuție orientată spre formarea manierelor de comportament responsabil și sigur, în context rutier.

În această perioadă, pentru elevii claselor I se organizează lecții tematice „Fă cunoștință cu polițistul tău!” cu participarea reprezentanților poliției locale. În cadrul orei respective învățătorii claselor I identifică și elaborează împreună cu părinții și elevii cel mai optim traseu de parcurs (din punct de vedere al securității și distanței duratei) pentru a ajunge de acasă la școală și retur, convenind asupra necesității respectării stricte a acestuia.

Sunt realizate diverse activități multidimensionale partajate între instituția de învățământ, familie, comunitate, exersate în diferite contexte: formal, nonformal, informal: *lecții tematice, jocuri interactive, simulări, exerciții/excursii în mediul real/rutier, urban/rural, jocuri de rol, concursuri (inclusiv formatul online), desene, fotografii, spoturi video, întâlniri cu ofițerii de poliție etc.*

Decada poate subsuma o varietate tematică:

- „Polițistul”;
- „Drumul către școală”;
- „Atenție semaforul!”;
- „Micul pieton”;
- „Mergem la școală cu transportul public”;
- „Spațiul de joacă/de sport”;
- „Trecerea de pietoni”;
- „Trotuarul” „Strada: așa da, așa nu!”;
- „Ura, a început școala!”;
- „Biciclistul”;
- „Șoferul”;
- „Locul meu în mașina familiei noastre”;
- „Vestimentație: culoare și accesorii de siguranță”,

care necesită a fi subordonată abordării individuale și diferențiate pentru a lua în considerare particularitățile individuale, de vârstă și de dezvoltare ale elevilor, interesele, motivele direcționate să contribuie eficient la formarea deprinderilor de respectare a regulilor de circulație, pentru a manifesta spirit de disciplină și cultură comportamentală.

- **Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Accidentelor Rutiere (a treia duminică a lunii noiembrie)** sensibilizează societatea privind gravitatea impactului greșelilor comise în traficul rutier.

În context, se realizează diverse activități didactice de observare/explorare a spațiului real rutier, care oferă o diversitate de situații drept resurse educaționale: ex.:

- „Cartierul” (respectarea semnalelor semaforului, a indicatoarelor rutiere, a marcajelor rutiere);
- „Strada unde este amplasată instituția de învățământ” (traversarea regulamentară a străzii);
- „Bicicleta” (locul de deplasare, dispozitivele de informare și semnalizare, echipamentul de protecție a biciclistului);
- „Autovehiculul” (locul pasagerului, echipamentele de siguranță);
- „Zonă periculoasă din trafic” (traversarea trecerii de pietoni: la același nivel, nedirijată, cu mai multe benzi de circulație),

pentru identificarea modalităților de prevenire a riscului rutier și de diminuare a consecințelor.

- **Săptămâna mondială pentru siguranța rutieră (aprilie-mai, conform orarului aprobat anual de către Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite)** reunește guverne, ONG-uri, corporații și alte organizații din întreaga lume pentru a crește gradul de conștientizare a siguranței rutiere și pentru a reduce numărul de decese rutiere (cu 50% până în 2030; obiectiv stabilit în Obiectivele globale ale ONU pentru dezvoltare durabilă pentru următorii 11 ani (2030).

În acest context, se desfășoară cu elevii diverse activități:

- lecții tematice,
- spoturi video,
- conferințe video,
- conferințe Open Space,
- întâlniri cu reprezentanți ai autorităților de profil: ofițeri de poliție, colaboratori ai Centrului Mobil de Prevenire și Informare a Poliției, colaboratori ai Centrului Național de Asistență Medicală Urgentă Prespitalicească, colaboratori ai Centrului Național de Educație Rutieră, ingineri, instructori din școlile auto etc.

- **Ziua europeană a siguranței rutiere (6 mai)** este un eveniment proactiv cu ocazia Zilei europene a siguranței rutiere și a Săptămânii mondiale a siguranței rutiere organizate de ONU. Se pot desfășura:

- lecții tematice;
- expoziții;
- spoturi video;
- conferințe video;
- mese rotunde, care reflectă tematica promovată în context european de siguranță rutieră:
- „Riscuri pentru pietoni”,
- „Culoare sigure pentru bicicliști”,
- „Comportamentul responsabil al participanților la traficul rutier”,

- „Trafic vulnerabil/participanți la trafic vulnerabili”,
- „Planificare sustenabilă a transportului”,
- „Dezvoltarea tehnologiilor sistemelor de siguranță ale vehiculelor/drumului” etc.

Pentru un impact evidențiat, activitățile se realizează și împreună cu părinții.

În corespundere cu Programul activităților extrașcolare (extracurriculare) în învățământul primar și secundar, ciclul I și II, aprobat de către MEC, în fiecare an de studii se desfășoară activități pentru sporirea siguranței rutiere:

- **Concursul național „ABC-ul drumului în siguranță” (martie-mai).**

În perioada lunii mai, în scopul formării la elevi a atitudinilor și deprinderilor de comportament responsabil în caz de situații de risc specifice perioadei estivale, în comun cu structurile teritoriale ale Inspectoratului General de Poliție, ale Direcțiilor Situații Excepționale teritoriale ale IGSU, ale Centrelor de Sănătate Publică și alți parteneri sunt desfășurate lecții de securitate publică. În cadrul acestora, specialiștii angajați ai structurilor de resort prezintă blocuri informative relevante cu abordarea multiaspectuală privind securitatea copiilor.

Pentru implementarea documentelor și realizarea prevederilor actelor de politici privind siguranța rutieră sunt elaborate/utilizate promovate, suplimentar diverse materiale didactice, de suport informative pentru cadre didactice, elevi și părinți⁸. Actele normative și materialele didactice elaborate de către MEC sunt plasate pe pagina Web: www.mec.gov.md, directoriu: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative.

Ministerul Educației și Cercetării are în atenție permanentă securitatea copiilor și este deschis pentru colaborare cu toate instituțiile care pot contribui la îmbunătățirea situației din domeniu, prin:

- inițierea unor proiecte comune privind asigurarea instituțiilor de învățământ cu materiale didactice, suplینirea curricula școlare cu spoturi video, alte

⁸ Ghidul didactic pentru învățătorii claselor primare „Securitatea circulației rutiere”, Centrul de Comerț, Reclamă și Editare “Presa”, 2007; Materiale didactice-suport amplasate pe pagina WEB a Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI: <http://www.dse.md>, Directorii: Supraviețuire (Adulți, Copii); Ghidul acțiunilor în situații de risc; materiale video; Pachetul educațional pentru siguranță rutieră (6-14 ani) elaborat EASST (Marea Britanie), tradus și promovat în Republica Moldova de către AO „ProtectMD” și Automobil Club din Moldova), 2018; Filmulețe elaborate în cadrul proiectului REPEMOL și distribuite în instituțiile de învățământ în cadrul Campaniei „Prevenirea accidentelor la copii” (martie-mai 2017); Biblioteca digitală Educație Online (<http://educatieonline.md/Video>): Securitatea personală. Educație parentală; Buimestru L. Manole N. Reguli de circulație. Suport didactic. Chișinău: (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”), 2019; Dezvoltare Personală. Ghidul profesorului (clasele 5-12). Zurich Universitz of Teacher Education, 2020, 2021; Buimestru L. Manole N. Securitate rutieră: Ghid metodologic pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie. și albumului de materiale demonstrative pentru implementarea curriculumului pentru educație timpurie. Securitate rutieră: Album de materiale demonstrative, Chișinău, 2020.

materiale informative, elaborate pentru diferite categorii de vârstă, materiale echipamente reflectorizante pentru copii ș. a.);

- reabilitarea infrastructurii drumurilor (în deosebi cele rurale, pe unde se transportă copiii), identificarea fondurilor interne și externe în acest scop;

- responsabilizarea legală a participanților la traficul rutier pentru respectarea regulilor de circulație;

- colaborarea și implementarea experienței în domeniu prin intensificarea relațiilor interstatale în regiune.

Centrul Național de Educație Rutieră

Centrul Național de Educație Rutieră este o unitate de cercetare, dezvoltare și monitorizare a procesului metodologic și de instruire în domeniul educației rutiere la toate nivelele de învățământ și a sistemului de formare profesională a conducătorilor de autovehicule la toate categoriile și subcategoriile.

Misiunea Centrului rezidă în realizarea imperativelor sociale aferente educației rutiere în baza unui complex de activități privind asigurarea calității formării profesionale a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile și formarea conștiinței securității traficului rutier prin diverse demersuri metodologice.

În context, Centrul își asumă acțiunile de formare profesională ca fiind una de speță transformatoare (personală și profesională a cadrelor didactice din sistemul de formare profesională a conducătorilor de autovehicule).

Centrul semnifică una dintre subdiviziunile Centrului de Formare Continuă și Leadership a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și este parte comună a procesului de a idealului și imperativelor sociale, culturale și spirituale aferente educației printr-un complex de activități, în realizarea formării profesionale continue (perfecționare, specializare, conversie, recalificare) a cadrelor didactice și de conducere.

Obiectivele Centului sunt:

- implementarea politicilor educaționale de stat în sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule și în domeniul educației rutiere la toate nivelele de învățământ din Republica Moldova;
- contribuții în promovarea și eficiența parteneriatului și dialogului cu autoritățile de resort cu responsabilități în domeniul siguranței traficului rutier.

Centrul are următoarele *atribuții*:

- participarea la elaborarea și promovarea politicilor de educație rutieră și a recomandărilor metodologice la toate nivelele de învățământ;
- efectuarea studiilor și analizelor cu referire la procesul de instruire în domeniul formării conducătorilor de autovehicule de toate

- categoriile/subcategoriile, elaborarea rapoartelor și recomandărilor metodologice privind îmbunătățirea situației în domeniu;
- participarea la elaborarea și implementarea la nivel național a standardelor și a curricula bazate pe competențe, a metodologiei de implementare a curricula pentru sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile în vederea asigurării siguranței traficului rutier;
 - elaborarea suporturilor metodologice aferente modulelor de instruire/formare în vederea obținerii permisului de conducere pentru toate categoriile/subcategoriile;
 - identificarea necesităților recalificării/formării continue a cadrelor didactice, instructorilor auto, managerilor și evaluatorilor/examinatorilor din sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile; elaborarea suporturilor metodologice pentru formarea continuă și recalificarea acestora.
 - acordarea asistenței metodologice în monitorizarea și evaluarea procesului de instruire/formare în sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile;
 - elaborarea, publicarea, multiplicarea, distribuirea materialelor metodologice pentru sistemul de formare a conducătorilor de autovehicule de toate categoriile/subcategoriile;
 - prestarea serviciilor de consiliere metodologică și didactică în domeniul educației rutiere la toate nivelele de învățământ și în domeniul siguranței traficului rutier.
 - Implementarea diferitor proiecte în domeniul educației rutiere și siguranței traficului rutier.

Educația rutieră (sistem de activități)

Educația rutieră ca sistem se proiectează/realizează prin câteva componente: management, resurse, conținuturi, proces și finalități.

Componenta management:

- organe/ structuri manageriale: nivel central, local, instituțional;
- instrumente manageriale: funcții și metode de conducere în domeniul educației/securității rutiere.

Componenta resurse:

- resurse umane: cadre didactice, formatori etc.;
- resurse didactice și de suport, ghiduri metodologice etc.;
- resurse tehnico-materiale și informaționale: sisteme TIC etc.;
- resurse economico-materiale: buget, sponsorizări, donații etc.;
- resurse logistice.

Componenta conținuturi:

- sistem de cunoștințe;
- sistem de experiențe umane;
- sistem de valori;
- tipuri de activități.

Componenta proces:

- procesul de proiectare: Ce? Cine? Cum?;
- procesul de organizare-monitorizare: Cine? Cum? Cu ce?;
- procesul de predare-învățare-evaluare: forme, metode și tehnici;
- procesul de formare a competențelor: strategii și tehnologii educaționale;
- procesul de comunicare: stiluri și forme de comunicare.

Componenta finalități:

- profilul copilului/elevului activ - subiect al educației/securității rutiere.

Educația rutieră (învățământ curricular)

Educația rutieră este parte componentă a sistemului de educație/ de învățământ din Republica Moldova, subordonată:

- Codului educației al Republicii Moldova (2014);
- Recomandării nr.1437 privind educația nonformală a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (2000);
- Recomandării privind validarea învățării nonformale și informale (Bruxelles, COM, 2012);
- Memorandumului privind învățarea pe parcursul întregii vieți (2000);
- Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. Chișinău, 2020.

Subsumată educației pentru formarea abilităților de viață, **educația rutieră** sau, mai degrabă, **educația pentru prevenirea riscului rutier**, urmărește formarea abilităților și competențelor rutiere și reprezintă o activitate partajată între familie, școală, spațiul/terenul de joacă și, evident, strada.

Strada devine atractivă prin diversitatea unităților de transport: automobile, autobuze, troleibuze, motociclete, trotinete. Acesta trezește interesul copiilor la fiecare vârstă și îi încurajează să se evidențieze prin curiozitate și manifestare, exteriorizate prin vorbe, fapte, gânduri, emoții, sentimente. Întrucât copii se formează și într-un mediu social determinat, în care se impun a fi respectate diferite norme/reguli, cele de circulație, devin prioritare odată cu ieșirea copilului din casă. Deseori, accidentele rutiere implică copiii, fie ca victime, fie ca vinovați: se joacă în imediata apropiere a carosabilului; traversează strada nesupravegheat sau în locuri interzise etc., pentru că copiii nu au capacitatea de a anticipa un eventual pericol într-un mediu rutier, care se schimbă rapid. De aceea, într-un mod firesc, ei merg cu bicicleta pe partea carosabilă, sau se joacă captivant, distractiv în apropierea carosabilului, fără a evalua consecințele.

De aceea, *este necesar să-i învățăm pe copii reguli de circulație*, traseu la care trebuie să participe părinții, școala, societatea și toate persoanele din preajma copilului. Eficiența efortului formativ necesită spațiul real, aplicativ, în cazul nostru, al străzii, în defavoarea celui preponderent teoretic, al sălii/clasei. Pot fi luate în considerare, motive și argumente definitorii ca:

- evitarea transformării educației pentru siguranță/securitate rutieră într-un obiect de studiu dominant, teoretic;
- conștientizarea necesității acestui tip de educație;
- evitarea/lipsa constrângerilor;
- utilizarea spațiului real, care oferă infinit de multe situații-resursă;
- valorificarea experienței copiilor pentru a stabili mai ușor conexiuni;
- acumularea de noi informații și formarea abilităților prin experiențe personale/individualizate și de grup;
- posibilitatea verificării imediate a informațiilor și a exersării nemijlocite a manierelor de comportament rutier;
- exersarea abilității de rezolvare de probleme și dezvoltarea creativității;
- conștientizarea riscului rutier.

Prin urmare, devin necesare diferite activități: practice, aplicative, pentru că copilul interacționează, investighează, deconstruiește spre a reconstrui, experimentează, descoperă, găsește soluții, își asumă responsabilități, pentru ca, ulterior, să devină independent, în siguranță în diverse situații și contexte rutiere.

Devine necesară:

- ✓ formarea manierelor de comportament, sigur al copiilor, în context rutier, prin dezvoltarea propriei activități cognitive, creativitate, gândire, imaginație, abilități de comunicare;
- ✓ stimularea dezvoltării independenței și responsabilității în stradă;
- ✓ încurajarea manierelor de comportament adecvat în situații rutiere neobișnuite, neordinare sau critice.

Educația rutieră (învățământ extracurricular)

Educația rutieră în contextul învățământului extrașcolar se realizează în afara programului și activității școlare prin activități complementare procesului educațional desfășurat în instituțiile de învățământ și are menirea să dezvolte potențialul cognitiv, afectiv și acțional al copiilor și tinerilor, să răspundă intereselor și opțiunilor acestora pentru timpul liber.

Educația rutieră în contextul învățământului extrașcolar asigură posibilități suplimentare de informare, documentare, comunicare, dezvoltare, incluziune socială și autorealizare.

Educația rutieră în contextul învățământului extrașcolar poate fi realizată în instituțiile de învățământ general, inclusiv în instituțiile de învățământ extrașcolar publice și private (centre, palate și case de creație, tabere de odihnă, etc.), sub

formă de activități educative specifice, desfășurate în grup și/sau individual, sub îndrumarea cadrelor didactice cu pregătire specială, în colaborare cu familia, unități socioculturale, mass-media, organizații de copii și tineret.

Acest demers este actual și necesar pentru a oferi modele, mecanisme de promovare a educației/ securității rutiere prin activități curriculare/extracurriculare, prin crearea condițiilor educaționale în raport cu interesele, abilitățile și oportunitățile copiilor/ elevilor:

- poate avea un caracter facultativ sau opțional;
- acțiunile incluse în acest areal se caracterizează printr-o mare flexibilitate;
- principalele activități pot fi: vizite la muzee, excursii, tabere școlare, participări la cluburi sau cercuri științifice, vizionări de spectacole etc.;
- evaluarea rezultatelor obținute în urma acestor activități nu este riguroasă și nu se realizează prin note;
- permite lărgirea orizontului cultural, îmbogățirea cunoștințelor din domeniul securității rutiere, dezvoltă aptitudini și comportament responsabil în traficul rutier.

Educația rutieră (proiecte educaționale/de cercetare)

Proiectul educațional reprezintă o activitate sau o serie de activități conexe, care au un punct de plecare și unul de încheiere bine determinate, desfășurate în mod organizat, pe baza unui plan, într-un context precis, de către anumiți promotori și implementatori, în vederea realizării unor obiective definite și într-o perioadă de timp stabilită. Scopul unui proiect este, în primul rând, de a rezolva o problemă, de a schimba practicile, mijloacele, organizarea, de a anticipa o situație, o dificultate, un risc, pentru a se trece de la o situație existentă, nesatisfăcătoare, la o situație preconizată, mai acceptabilă.

Educația rutieră și modelarea copilului/elevului prin responsabilizare și creșterea gradului de siguranță rutieră pot sta la baza diferitor proiecte educaționale și/sau de cercetare, penru ca Republica Moldova să devină o țară sigură din punct de vedere al traficului rutier, prin prevenirea accidentelor rutiere, inclusiv cu implicarea copiilor.

Proiectele pot fi diverse:

- cercetarea și/sau editarea/multiplicarea de pliante și flyere cu mesaje tematice și distribuirea acestora participanților la trafic;
- redactarea unor articole de presă și publicarea acestora în ziare și reviste cu specific auto;
- campanii de afișaj stradal;
- realizarea de videoclipuri cu tematică rutieră și distribuția acestora în mediul online;
- participări la emisiuni radio și de televiziune unde se transmit, informații și sfaturi practice pentru elevi, cu caracter preventiv.

Educația rutieră (parteneriate educaționale)

Complexitatea fenomenelor educaționale impune îmbinarea activităților curriculare cu cele extrașcolare, iar parteneriatul educațional ca set de intervenție complementară, apare ca o necesitate.

În prezent, în aspectul securității rutiere, pot fi construite o serie de parteneriate în organizarea activităților extrașcolare cu diferite instituții:

- instituții școlare din țară și din străinătate;
- centre de formare profesională universitare;
- sectoarele de poliție;
- centrele de sănătate;
- Direcțiile pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- instituțiile de cultură (biblioteci, muzee etc.)

În cadrul parteneriatelor pot fi atinse diferite obiective de securitate rutieră:

- îmbunătățirea procesului instructiv-educativ;
- atragerea elevilor în diverse activități de prevenire a riscului rutier;
- îmbunătățirea relației profesor - elev - comunitate;
- determinarea și motivarea părinților să colaboreze cu unitățile școlare și extrașcolare în promovarea securității rutiere.

Activitățile în parteneriat pot contribui ca părinții, elevii și ceilalți membri ai comunității să se considere unii pe alții parteneri în educația rutieră, să creeze în jurul elevilor o comunitate de suport care să funcționeze, prin parcurgerea diferitor conținuturi:

- transmiterea unor informații despre reguli de circulație,
- dobândirea unor cunoștințe despre siguranța rutieră,
- educarea unor comportamente și conduite civilizate în traficul rutier,
- îmbogățirea vocabularului activ cu noțiuni din domeniul rutier,
- cultivarea unor atitudini de investigare, cercetare a situațiilor rutiere etc.

Forme de participare a elevilor în școală și comunitate, pot fi:

- Consiliul elevilor, la nivelul clasei, al școlii;
- Purtători de cuvânt (al clasei, al școlii sau al Consiliului elevilor);
- proiecte ale clasei;
- parteneriate cu alte școli, acțiuni și proiecte comune;
- campanii de informare și de educație rutieră;
- voluntariat;
- ajutorarea elevilor sau a persoanelor care au suferit în accidente rutiere etc.

Conform Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului, administrația instituției de învățământ antrenează/atrage comunitatea (agenți economici, servicii publice,

ONG-uri, voluntari etc.) la îmbunătățirea condițiilor de învățare, odihnă și petrecere a timpului liber pentru copii/elevi.

Întrucât instituția școlară educă viitorii membri ai comunității, ea trebuie să-și asume rolul de instituție comunitară principală, de organizație cu inițiative care să conducă la parteneriate și cooperare, care să dinamizeze și să dezvolte societatea

Educația rutieră (parteneriatul cu familia)

Părinții au dreptul și obligația de a participa la procesele de învățare ale copiilor lor, deoarece ei au responsabilitatea majoră pentru aceștia.

Parteneriatul școală-familie, în aspectul securității rutiere, este o relație prin intermediul căreia personalul școlii acționează împreună cu familia și alți membri ai comunității în vederea susținerii copiilor, ca aceștia să aibă succes școlar, să fie sănătoși și protejați de diferite riscuri, inclusiv rutiere.

Motivele pentru care școala și familia pot stabili parteneriate, în aspectul promovării securității rutiere sunt:

- părinții sunt responsabili juridic de educația copiilor lor;
- învățământul nu este decât o parte din educația copilului; o bună parte a educației are loc în afara școlii;
- influența atitudinii parentale asupra rezultatelor școlare ale elevilor, a motivației pentru învățarea inclusiv și a regulilor de circulație;
- comportamente pozitive ale părinților pot fi stimulate datorită dialogului cu școala;
- obținerea unei consolidări a integrității instituționale și comunitare în aspect de siguranță rutieră.

Interacțiunea cu părinții în contextul siguranței rutiere, respectarea regulilor de siguranță în preajma școlii, dar și în localitate este/poate fi o modalitate excelentă de identificare și prevenire a riscurilor aparent inexistente.

Implicarea părinților contribuie la nivel de comunitate, făcându-i pe copii/elevi mai conștienți de potențialele pericole de pe drum, încurajându-i să abordeze comportamente sigure în calitate de participanți la trafic.

Instituțiile de învățământ pot lua/ține legătura cu părinții prin intermediul distribuirii buletinelor informative sau/și prin asociațiile de părinți.

Educația rutieră (parteneriatul cu autoritățile publice locale)

În responsabilitatea autorităților publice locale se include și menținerea și dezvoltarea unei infrastructurii rutiere sigure, atât în preajma instituțiilor de

învățământ, cât și în localități. Aceasta presupune diferite activități de amenajare/ construire a trecerilor pentru pietoni, a trotuarelor, a pistelor pentru transport alternativ, întreținerea drumurilor, semnalizarea rutieră, instalarea semafoarelor etc.

Fiecare instituție de învățământ are o amplasare unică și necesități particulare. Este important ca reprezentanții școlii și ai autorităților locale să colaboreze și să promoveze securitatea rutieră pe diverse dimensiuni:

- încurajarea călătoriilor active;
- amenajarea pistelor/parcărilor pentru bicicliști;
- amenajarea locurilor sigure de așteptare pentru copii în curtea instituției, în zonele limitrofe;
- amenajarea trotuarelor;
- limitarea vitezei de deplasare în zona instituțiilor de învățământ;
- etc.

Educația, conștientizarea și consolidarea capacităților favorizează sporirea nivelului de siguranță rutieră.

Educația rutieră (formarea profesională continuă a cadrelor didactice)

În vederea realizării unei educații rutiere eficiente, continue și coerente a copiilor și elevilor, cadrele didactice pun accent pe:

- abordarea transdisciplinară (utilizarea contextelor rutiere ca studii de caz integrate la diverse discipline de studiu);
- centrarea activităților pe conștientizarea copiilor asupra complexității traficului și riscului rutier;
- centrarea activităților pe identificarea, prevenirea riscului rutier și diminuarea consecințelor acestuia;
- centrarea activităților pe identificarea modalităților de prevenire a riscului rutier;
- utilizarea metodelor interactive, preponderent rezolvarea de probleme și studiile de caz;
- formarea competențelor de evaluare, autoevaluare și decizionale.

Teme recomandate cadrelor didactice:

- Recunoașterea particularităților traficului rutier.
- Tipuri de comportamente în contexte rutiere.
- Reguli de circulație în calitate de pieton.
- Indicatoare rutiere destinate pietonilor.
- Identificarea riscului rutier - limitele fizice și psihice ale vârstei.
- Oprește-te, ascultă, privește și gândește!
- Echipamente de siguranță (centura de siguranță, scaunul pentru copii).
- Descrierea traficului rutier.

- Tipuri de autovehicule și specificul lor (importanță, utilitate, reguli de circulație asociate acestora).
- Autovehicule cu regim de circulație prioritară.
- Categoriile de pietoni (grupuri vulnerabile: copii, adolescenți, vârstnici, limite de dezvoltare: fizice și psihice - riscurile asociate acestora).
- Orașul, comuna, satul.
- Strada, aleea, poteca.
- Spații de joacă.
- Pietonul.
- Grupul de copii/elevi.
- Biciclistul - echipamentul de protecție, spații și reguli de circulație specifice.
- Reguli de circulație asociate diferitelor indicatoare/marcaje rutiere.
- Reguli de utilizare a transportului în comun.
- Tipuri de comportamente în calitate de pieton și pasager în transportul în comun.
- Vestimentația corectă în timpul deplasării rutiere.
- Contexte și spații rutiere nesigure etc.

Tipuri de activități recomandate/realizate de către cadrele didactice:

- povestiri însoțite de fișe de lucru;
- crearea de mesaje pe baza povestirilor;
- crearea de povestiri pe baza benzilor desenate;
- fișe didactice cu diverse sarcini:
 - identificarea vestimentației adecvate;
 - identificarea diferitelor categorii de autovehicule;
 - importanța transportului rutier;
 - descrierea comportamentului asociat traficului rutier;
 - memorarea regulilor de circulație în calitate de pieton;
 - identificarea contextelor rutiere de risc din vecinătatea traficului rutier;
 - reguli minimale de siguranță în spațiile din preajma traficului rutier;
- jocuri interactive(sunetele din trafic);
- jocuri de rol;
- realizarea de colaje;
- activități practice: simulări de trafic, mersul în coloană pe trotuar, siguranța în parc;
- planificarea unei călătorii cu autobuzul, cu autoturismul, cu bicicleta, pe jos, cu părinții, cu bunicii, cu grupul de prieteni, cu prietenul/prietena etc.